

tjak og meiningar

Viðvíkjandi Arbeidsmarknaðareftirløn

Í fleiri ár vóru krøv frammi hjá feløgnum í Klaksvík og Havn um at fáa arbeiðsgevararnar at gjalda í ein eftirlønargrunn. Tí varð við samráðingarnar í 1983 gjørt eitt protokollat um at seta eina nevnd við umboðum frá arbeiðara- og arbeiðsgevarasíðuni, sum skuldi viðgera hendan spurning.

Úrslitið av hesum nevndararbeiði var, at beint áðrenn samráðingarnar í 1985 varð ein semja um reglugerð fyri ein eftirlønargrunn undirskrivað av nevndarlimunum umboðandi Klaksvíkar Arbeiðskvinnu- / Arbeiðsmannafelag, Havnar Arbeiðskvinnu- / Arbeiðsmannafelag, Føroya Arbeiðsgevarafelag og Havnar Arbeiðsgevarafelag.

Við somu samráðingarnar í 1985 samráddust Klaksvíkar Arbeiðskvinnu- og Arbeiðsmannafelag og Havnar Arbeiðskvinnu- og Arbeiðsmannafelag í felag.

Teirra fermsta og avgjarda krav var, at omaná lønina skuldi arbeiðsgevarin gjalda 1% av útgoldnari løn í ein eftirlønargrunn. Vit finga greitt at vita, at fekkst ikki ein semja um hetta mál, bleiv ikki sáttmáli undirskrivaður undir nøkrum umstøðum.

Sjálvt um Føroya Arbeiðsgevarafelag longu tá kundi siggja, at hetta kundi koma at føra trupulleikar við sær, kendi Føroya Arbeiðsgevarafelag tað sum sína skyldu at vera við til at hjálpa okkara meðarbeiðarum at fá hesa sosiala skipan í lag, tí vit meta eins og arbeiðarafelögin, at trupult er bert at liva av fólkapensiónini.

Av tí at ikki øll felögin høvdu fyririkað seg nóg væl og eisini av ávirkan uttanifrá, eydnaðist bert at gera avtalu við Havnar Arbeiðsmannafelag og Klaksvíkar Arbeiðsmannafelag. Tá so restin av arbeiðarafeløgnum fóru í verkfall, hendi tað lagna, at Føroya Løgting lóggav um, at tað, sum vit høvdu samst um at gjalda til eftirløn varð útgjaldið sum løn til felögin, sum vóru í verkfalli. Sostatt komu felögin, sum høvdu gjørt avtalu um eftirlønarskipan, sjálvi at gjalda hana. Í veruleikanum lóggav Føroya Løgting, at

tað ikki er møgulegt millum Føroya Arbeiðsgevarafelag og arbeiðarafelögin at gera avtalu um eftirløn.

Aftaná at sami trupulleiki stakk seg upp við samráðingarnar í 1987 og Løgtingið loysti hann á sama hátt, so niðursetti Landsstýrið eina nevnd m.a. til at arbeiða við hesum máli. Harumframt varð eisini niðursett ein ráðgevandi nevnd við umboðum frá øllum arbeiðarafeløgnum.

S&K, handverkarafeløgnum, Fiskimannafelagnum (øll feløg við ongari eftirlønarskipan uttan Havnar Arbeiðsmannafelag) og mótvarandi arbeiðsgevarafeløg. Men við tað at eitt av arbeiðarafeløgnum, sh. bræv frá Føroya Landsstýri dagf. 12. okt. 1987, var ónøgt við sína umboðan varð h endan ráðgevandi nevnd av ongum. Sostatt hevur nevndin arbeitt uttan (?) ráðgeving frá portunum á arbeiðsmarknaðinum.

Í staðin er eitt liðugt uppskot lagt fyri eitt so kallað arbeiðsmarknaðarting.

Sambært hesum uppskoti skulu allir løntakarar (eisini fiskimenn) árliga rinda einum "samhaldsfestum arbeiðsmarknaðareftirlønargrunni" 3% av A-inntøkunum og allir arbeiðsgevarar árliga rinda grunninum 3% av útgoldnu A-inntøkunum. Tey, sum reka sjálvstøðuga vinnu, rinda grunninum 3% árliga av skattskyldugu inntøkunum (B-inntøkunum) stavandi frá hesi vinnu.

Rætt til arbeiðsmarknaðareftirløn eigur hann ella hon (øll — eisini tey, sum ongantið hava havt inntøku og gildið í grunnini), ið hevur fastan bústað í Føroyum og er fyltur 67 ár. Hinvegin eiga tey, sum flyta úr Føroyum, t.d. tá tey eru 66 ár og alt livið hava gildið til grunnin, ikki rætt til eftirløn.

Eftir fyrirlis útrókningum vil eftirlønin verða 40.225 kr. (í 1988 krónum) um árið, tá gjaldið er komið upp á tey fullu 6 prosentini. Til samanlíking skal viðmerkjast, at tey 2 prosentini til Eftirlønargrunn Havnar Arbeiðsmannafelags vilja geva eina árliga upphædd uppá 40 - 50.000 kr., sum persónur eigur óansæð hvar hann býr.

Okkara áskoðan er, at fyriliggjandi uppskot er ein hækkað fólkapensión, figgjað við einum lønar-skatti uppá tilsamans 6%.

Vit mugu út frá hesum ásanna, at ein einstakur partur av løntakarunum hevur makt til:

1) at áleggja lögtinginum at lóggeva at ikki er loyvt at gera avtalu um eftirlønarskipan fyri arbeiðarar, men at hetta bert kann ásetast við lóg

2) at hesin parturin kann áleggja Landsstýrinum at niðurleggja nevndir, hvør samanseting ikki hóvar honum

3) at tá hesin partur ikki er førur fyri ella ikki vil fáa avtalu um eina eftirlønarskipan fyri limir sínar í lag, so at fáa Landsstýrið at tvinga eina aðra eftirlønarskipan niður yvir høvdið á øllum hinum løntakarabólkunum, sum longu hava eina skipan og im9ti teira vilja

Vit vilja mótmæla, at allur arbeiðsmarknaðurin verður tikin av ræði, bert fyri at ganga einum parti av løntakarunum á mæti við eini skipan, sum í veruleikanum bert er ein hækking av fólkapensiónini.

Við tað at gjaldið til tann "samhaldsfasta arbeiðsmarknaðareftirlønargrunnin" verður lagt omaná gjaldið til verandi eftirlønarskipanir, so má væntast, at hesar í flestu forom koma at verða avtiknar, og tað, sum higartil hevur verið gildið kemur út í nýtsluna. Inntekulógir verða tí helst settar í verk fyri at tálma nýtsluni, hetta vil so aftur viðføra økt lønarkrøv, og so hava vit skrúvuna uttan enda.

Vit vilja tí heita á Føroya Løgting um at fáa Landsstýrið at taka uppskotið um eftirlønargrunnin aftur og lata partarnar á arbeiðsmarknaðinum taka ábyrgd av teirra viðurskiptum. Er viljin til staðar frá báðum síðum, ber væl til at gera avtalu um eftirløn.

Virðingarmest
Føroya Arbeiðsgevarafelag
Oddfríður Gregersen,
formaður

Framhald av síðu 4

stórur munur í praksis.

— Eitt heim, har kvinnan er úti, er litið vert, segði Juul Jacobsen, sum als ikki kundi taka undir við uppskotinum til eina javnstøðulóg. Hann vónaði, at vit aftur fóru at uppliva teir góðu gomlu dagar, tá maður kundi forsyrgja konuni. Var konan heima, kundi hon læra sínar dætur at seyma og annað mangt, og vit sluppu undan fleiri av teimum skúlum, vit hava í dag, segði Juul Jacobsen.

Kvinnan er privilegera

— Kvinnan er í dag á mangan hátt privilegerað í samfelagnum og verður uppskotið samtykt, missir kvinnan øll vunnin rættindi, helt Adolf Hansen. Hann segði, at vit hava ikki brúk fyri hesi lóg, tí kvinnan hevur tað í sær, at maðurin skal vera á toppinum, segði Adolf Hansen.

Mótmæla uppskotinum

Niels Pauli Danielsen, landsstýrismaður, var ikki bert ósamdur við sjálvum uppskotinum, sum landsstýrið hevði lagt fram. Hann mótmælti hesum harðliga, og segði,

at hetta skuldi fáa fylgjur. Hann óttaðist fyri, at javnstøðuráðið fór nærur at hava KGB-myndugleika.

Landsstýrismaðurin segði, at hann fer at senda lögmanni bræv, har hann fer at greiða honum frá hvørjar avleiðingar hetta fer at fáa, at landsstýrið legði uppskotið fram.

Biðar spentur

Løgmaður segði seg biða spentan eftir hesum brævi og spurdi um hann ikki kundi fáa Landsstýrið at

vita beinanvegin, men tað fekk hann ikki. Einasta, sum Niels Pauli vildi siga var, at orðaljóðið fór at vera tað sama, sum samgonguflokkarnir finga at vita á samgongufundi herfyri.

Sum vit hava skilt, fer kristiligi fólkaflokkurin at tilskila sær rætt til at lata vera við at atkvøða fyri ávisum landsstýrismálum. Hvørjar viðari avleiðingar hetta fær, er enn óvist.

tor.

Latið partarnar á arbeiðsmarknaðinum avtala eftirlønarskipan

Tað er breið semja í samfelagnum um, at fólkapensiónin í nógvum forom ikki er stór nokk at liva av. Hóast hetta er tað ikki við nakra samráðing við felögin, sum vit samráðast við, reist krav um eftirlønarskipan.

Meðan lønin á landi ikki verður gordin í og mun, hvussu virkini ganga, so er lønin (hýran) á fiskiskipum beinleiðis tengd at, hvussu nógv verður fiskað, og hvussu prísirnir eru.

Hýran er ásett sum ein so og so stórur procent, partur av seluvirðinum. Ein partur av lønarsamráðingunum er tí, hvussu stórur hesin procentpartur skal vera. Undir hýruna kemur eisini fritíðarløn, og um eftirlønarskipan var, so eisini eftirlønargjaldið. Um hetta

hýruprocentið verður økt, so kann ein og hvør skilja, at møguleikin hjá skipinum at klára seg verður tilsvarandi minni, tí skipið hevur ongan møguleika at seta prísir á fiskinum upp.

Hetta er ikki sagt tí vit eru imóti eftirlønarskipanum, men vit eru imóti, at aðrir leggja seg út í hesi viðurskipti. Eftirlønarskipanir eiga at verða avtalaðar millum partarnar á arbeiðsmarknaðinum, so hetta veruliga førir til eina uppsparing í samfelagnum til eftirløn og ikki bert verður til økt forbrúk og til byrði hjá fyritekunum.

Verður hetta uppskot framt er fryktandi fyri, at nógvur av verandi eftirlønarskipanum verða uppsagdar, og hesin peningur kemur út í forbrúkið. So

verður helst neyðugt við nýggjum inntekulógum, sum so aftur førir til økt lønartrýst o.s.fr.

Tað er einki loyndarmál, at skipini hava ilt við at klára seg, og vilja tey tí verða illa før fyri at klára enn størri byrðar og at kappast um arbeidskraftina, nú hon vegna umtalaða uppskot verður uppsagt aftur.

Vit vilja tí heita á Føroya Løgting um at lata partarnar á arbeiðsmarknaðinum samráða seg til rættis um eftirlønarskipanir, sum veruliga geva uppsparing og ikki hækka lønarstöðið. At tað letur seg gera at gera avtalu um hetta, hava royndirnar vist.

Virðingarmest
Føroya Reiðarafelag
Osmund Justinussen,
formaður